

פרשת נח

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
19:10	18:33	17:43*	י-ם
19:07	18:30	17:40	ת"א
19:07	18:30	17:40	חיפה
19:10	18:32	17:42	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 17:23

תפילה לביטול הדינים

פלוני. ולכאורה מדוע צריכים להשביעם הלא כיון שגורו עליהם כך וכך ימים, ממילא עם תום הימים צריכים לצאת, אך לפי האמור כיון שנגזרו מפני מעשיו של האדם, יכולה מידת הדין להמשיך את היסורים על האדם ולכן צריך שבועה להשביעם שיצאו ביום שנגזר. וכל זה באדם פרטי, אבל על כללות הבריאה תלוי בגזירתו יתברך, ויתכן שאין עליהם שום שבועה לצאת, אלא כל זמן שלא יתקנו את מעשיהם לא תסור מידת הדין מעליהם.

ואולם ישנו כח אחד עצום שיכול למנוע בעד מידת הדין מלהמשיך, והוא כח התפילה וכמו שלימדנו רש"י, על הפסוק (ח' א') ויזכור אלוקים פירש רש"י: זה השם מדת הדין הוא, ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים. ע"כ. וצריך לומר שנה ובניו [שהרי לא היו צדיקים אחרים בכל העולם שא"כ גם היו ניצולים], בראותם כמה מידת הדין ממשיכה וגוברת, התפללו בתיבה, ועל ידי תפלתם הפכו את מידת הדין לרחמים, ומידת הדין מעתה פעלה לטובתם והזכירה אותם לרחמים לפני ה' יתברך, שיהם עליהם ויעצור את המבול. וגם הבהמות והחיות היו זקוקות לזכויות כדי לצאת מן התיבה, ועמדה עליהם הזכות שלא השחיתו את דרכם וגם בתיבה השתתפו בצער הבריות (כמבואר ברש"י שם).

ודברים אלו שאנו קוראים בתורה תקפים ונכונים בכל דור ואף בימינו, כאשר אנו מסתכלים על המציאות בימינו, אנו רואים שמידת הדין מתוחה בעולם, בלא קשר לנגיף הקורונה העולם כולו עובר מתחים ותהפוכות אסונות נוראים מתרחשים ומאות ואלפים מתים, ובפרט עם הנגיף המאיים על כל העולם כולו עוד מעט שנה שלימה, שצופים לו עוד "עתיד מזהיר" ב"מ בחורף שיבוא עלינו לשלום, כל זה מידת הדין שכיון שהתחילה ממשכה וקשה לעצור אותה.

אמנם כבר למדנו שישנו כח בידנו לעצור את מידת הדין, והוא כח התפילה שיכול להפוך את מידת הדין עצמה לרחמים, וזה מה שמוטל עלינו להתפלל, וכמובן לשנות מעשינו, וכמו שראינו אצל הבהמות והחיות ששמרו על עצמם ו"התחזקו" בשעה שמידת הדין היתה מתוחה ובוזה הסירו את הדין מעליהם, תפלה בלי שינוי מעשים יכולה שלא להתקבל, וכמו שכתב הרמב"ם (תשובה פ"ז ה"ו) שקודם התשובה צועק ואינו נענה, ואדרכה התפלה בלא תשובה הינה עזות וחוצפה, כאילו הוא אומר לפני ה' יתברך אני אשאר איך שאני ואתה תסדר את הענינים.

ורק זה מה שסיר מעלינו את מידת הדין, ולא כמו שאנשים מרבים זמנם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, ובין ההבלים שמרבים בדבור על השמירה וחובת השמירה מן הנגיף, ובכך שוכחים את העיקר, עד אשר בעוונות הרבים ישנם דרשנים ששכחו את מלאכתם לעורר את העם לתשובה ומעשים טובים, ומדברים כל היום על ההזיות מן הנגיף, ולא זו מלאכתם אלא מלאכת הרופאים ומשרד הבריאות, אך מלאכת הרבנים היא לעורר מה הגורם הרוחני לנגיף ומה ה' רוצה מאיתנו בעיתות כאלו, ואם נתעלם מן התשובה, אנו מתעלמים מן התרופה האמיתית, ואף שהקב"ה לא לעולם יקצוף, וגם בלעדי תשובת הבריות הוא מסיר חרון אף מעליהם לאחר זמן, מ"מ כעבור תקופה ח"ו מידת הדין תחזור לתבוע את שלה, ואין לנו תרופה אמיתית שתפא לגמרי כל צרה ומחלה, רק תפלה אחר שינוי המעשים. ה' יעזרנו על דבר כבוד שמו, ויסיר מעלינו כל חרון אף משחית וחזמה, ויזכור אותנו לטובה, אכ"ר.

בפרשתנו אנו קוראים על המבול, כהמשך ישיר לסוף הפרשה שעברה בה קראנו על מעשיהם הרעים של בני האדם, ועל כך שהקב"ה מחליט למחות את כל האדם מעל פני האדמה, הפרשה מבשרם הקב"ה על הדרך בה יעניש אותם וימחה אותם והוא המבול, וְאֵנִי הֲנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל מֵיֵם עַל הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל בְּשָׂר, אך לא נאמר עדיין כמה זמן יהיה המבול, וזאת אנחנו קוראים בהמשך (ז') אֲנִי מְמַטֵּיר עַל הָאָרֶץ אַרְבַּעַיִם יוֹם וָאַרְבַּעַיִם לַיְלָה, ואולם בפועל לאחר שעברו ארבעים יום וארבעים לילה של מי המבול, נאמר לנו (ז' י"ח) וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיַּבִּיחוּ אֶת הָאָרֶץ, ולבסוף (שם כ"ח) נאמר וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים וָאַתַּיִם יוֹם.

והדבר מפליא ביותר, הלא הקב"ה גזר ארבעים יום מבול והיאך נהיה עוד מאה וחמישים יום, כמעט פי ארבע מן הגזירה הראשונה, ואמנם רש"י (שם י"ח) מפרש ויגברו מאליהן, ובודאי שנתקשה בקושיא זו הלא הקב"ה גזר ארבעים והיאך נוספו מאה וחמישים ועל כך מתרץ שאין זה בגזירת ה' אלא המים גברו מאליהן, אלא שעדיין קשה היאך המים יכולים לגבור מאליהם, וכי יש דבר שנעשה בלעדי גזירת הבורא יתברך. ועוד נוסף להקשות, שהרי לאחר מכן (ח' א וב') נאמר: וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְכו' וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ וַיִּשְׂכַּחוּ הַמַּיִם. וַיִּסְכְּרוּ מַעְיָנֹת תְּהוֹמוֹ וַאֲרָבַת הַשָּׁמַיִם וַיִּקְלָא הַגֶּשֶׁם מִן הַשָּׁמַיִם. מדוע היה צריך לזכור במיוחד את נח ואת אשר איתו בתיבה, והלא כבר נגמרה הגזירה, שהלא מתחילה היתה ארבעים יום, והיתה צריכה להגמר מאליה ולא להמשיך. וכאן אנו רואים ממש להיפך שהגזירה ממשיכה מאליה, ובכדי לעוצרה צריך התערבות אלוקים.

ובכדי לבאר בס"ד נחזור לתחילת הגזירה, בתחילת פרשתנו כאשר הסכים הקב"ה להביא מבול אמר ואני הנני מביא, ופירש רש"י: הנני מוכן להסכים עם אותם שזדונוי ואמרו לפני כבר מה אנוש כי תזכרנו. עכ"ל. והיינו אלו המלאכים שמתחילת הבריאה אמרו לה' יתברך מה אנוש כי תזכרנו עתיד הוא לחטוא לפניך, וכל זמן שהאדם היה חוטא הם היו מעוררים את מידת הדין עליו, ואמנם הקב"ה בעת הבריאה השיב לאותם מלאכים וכי בחינם נקראתי רחום וחנון, ובטענה זו תמיד היה מעורר על בני האדם את מידת הרחמים ומונע ממידת הדין שתחיד את הבריאה, אבל כאשר הסכים הקב"ה עם המלאכים דיינו עם מידת הדין, כביכול נתן להם רשות לפעול.

ואמנם בתחילה לא נאמר כמה ימים אך לאחר מכן גזר הקב"ה ארבעים יום וארבעים לילה, כנגד יצירת האדם, והיינו כנגד מציאות כללות היצירה, שמידת הדין קטרגה עליה, [ולא אמר ארבעים יום שלא נטעה שבלילות פסקו הגשמים אלא יום ולילה לא שבתו הגשמים, והיינו מידת הדין, שהיתה מתוחה ללא הפסקה], ומכאן ואילך אינם בגזירתו אלא שאיננו מונע את מידת הדין מלהמשיך מאליה, שכן יש לה על מה לתבוע, וכאשר מידת הדין כבר פועלת קשה מאוד לעצור אותה, שהתביעה על הבריות הינה חזקה, ודורשים מהם שינוי אמיתי בזמנים כאלו, ואם אינם משנים את מעשיהם התביעה גדולה יותר שבתוך הדין אינם משנים מעשיהם.

ובזה יובנו דברי רבותינו (ע"ז נ"ה). שאמרו "וחלים רעים ונאמנים", רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן, שבשעה שמשגרין יסורים על האדם משיעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג.)

הנהגות לסדר הלילה (המשך מגליון 78)

ומשמעותה שבחצות לילה כבר הוא מתעורר, ואעפ"כ פשוט לכל הפוסקים שמי שלא התפלל ערבית עד חצות מתפלל כל הלילה, יהיה מאיזה טעם שיהיה, א"כ הוא הדין לברכת המפיל שאם לא אמרה קודם חצות שיאמרנה אחר חצות].

יא. וכיון שלפי הפשט הדין פשוט שמברכים ברכת המפיל כל הלילה, אין לדחות דבריהם מפני ספק בדברי המקובלים, שאפילו אם היה הדין מפורש בדברי המקובלים שאין לברך אחר חצות, דברי הש"ס מכריעים. [וכמו שהארנו בזה בספר יוסף עוד דוד (ח"א עמ' פ"ג ואילך ועמ' רכ"ז ורנ"ט) והבאנו בזה גם מספרי המקובלים ובראשם רבנו האר"י שהלכה כהתלמוד]. ועוד יש להוסיף שגם לפי המקובלים אין הלכה כרבנו האר"י רק בדבר שמפורש ברבנו האר"י, ולא במה שנלמד ממנו. [וכמו שכתב הגר"ב אבא שאול זצ"ל במבוא לשו"ת אור לציון (ח"ב ענף ה' אות א' וב'), והארנו גם בזה בספר יוסף עוד דוד ח"א במקומות רבים (ובפרט עמ' פ"ה פ"ו, וכן קל"ח קמ"א) שכן כתבו מקובלים אחרונים רבים]. ונוסף גם הוא שבכל מקום שיש מחלוקת בין המקובלים בודאי שהפשט יכריע, שכן כל כח הקבלה שישנם מן המקובלים שאומרים הלכה כמותו זהו דוקא שכן הוא בלא שום חולק, שאנו אומרים כך הורו מן השמים וכך היא האמת לשיטתם, אבל אם נחלקו בזה המקובלים בעצמם, במה כוחם גדול יותר מן הפשט, ואיך נדע אם הוא מן השמים, ולכן בודאי בזה הולכים אחר חכמי הפשט כפי אשר הורנו. [ועוד יש להזכיר כן עוד מדברי הכפ החיים בעצמו (שם סוף אות ד') שהעלה לברך ברכת המפיל בשם ומלכות בכל מיני ימים שלפי המקובלים אין לברך בהם ברכת המפיל, וטעמו כיון דע"פ הפשט יש לברך. וא"כ גם אנו נאמר לגבי ברכת המפיל אחר חצות לילה שאף אם נאמר שלפי הסוד אין לברך (מה שאינו ברור כלל ועיקר) מ"מ לפי הפשט יש ענין בברכה שהיא על השינה וצריך לברך].

יב. והנה דעת מרן הגר"ע יוסף זצ"ל בתחילה היתה שלא לברך ברכת המפיל אחר חצות מחמת דברי המקובלים, שלא יהא אלא ספק, וספק ברכות להקל. [וכמבואר בשו"ת יחיה דעת (ח"ד סו"ס כ"א), וכן כתב בשו"ת יכ"א (ח"ח סי' י"א אות ל', וכן בח"ט סי' ק"ה אות ק"י"ז בסופו)]. אמנם בסוף ימיו בתשובה שנדפסה בקובץ ועין שמואל (חלק ט"ו סי' י"ח) האריך לבסס דברי הפשטנים ושיש לילך אחר דבריהם, וסיים: הלכך יש לפסוק להלכה שגם לאחר חצות יש לברך ברכת המפיל, וכן אני נוהג **הלכה למעשה לאומרה גם אחר חצות בשם ומלכות.** עכ"ל. וא"כ כך היא הלכה למעשה בין לפי הפשט ובין לפי הקבלה וכמו שהעלינו. [ונראה לומר דבר מחודש בס"ד, שאדם היודע שישן אחר חצות, וכגון שלומד עד אחר חצות, יוכל לברך ברכת המפיל בשם ומלכות קודם חצות בכדי לקיים דברי רבנו האר"י, ואע"פ שישן אחר חצות, מאחר שראינו שמן הדין מותר לדבר אחר קריאת שמע ואינה אלא הנהגה נכונה, א"כ לצאת ידי חובת כל הדעות יאמר ברכת המפיל קודם חצות שאז גם לפי רבנו האר"י יוצא, וגם לפי הפשט יוצא ידי חובה שסוף סוף הוא עולה לישון, ואולם דבר זה צע"ג כיון שאפשר שגם לפי רבנו האר"י אינו מועיל לברך רק בזמן שעולה לישון ולא לפני כן].

יג. קבלתי דבר אחד יקר מאד שהוא קב ונקי, שיהיה כל אדם לומר קודם השינה חמש תיבות אלו והם: דוד מלך ישראל חי וקיים, ויאמר אותם י"ב פעמים, וסוד זה ידוע ליודעי חן. [עוד יוסף חי פרשת פקודי אות ח'.]

ה. מנהג הבן איש חי (בא"ח פקודי אות י"ב) לומר קודם קריאת שמע שעל המיטה: לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו', הריני מקבל אלהותו יתברך ואהבתו ויראתו, והריני ירא ממנו בגין דאיהו רב ושליט על כולא, וכולא קמיא כלא, והריני ממליכו על כל אבר ואבר וגיד וגיד ממאתים ושמונה וארבעים אברים, ושליש מאות וחמשה וששים גידים של גופי ונפשי רוחי ונשמתי, מלכות גמורה ושלימה, והריני עבד להשם יתברך, והוא ברחמי יזכנו לעבדו בלבב שלם ונפש חפצה, אמן כן יהי רצון. עכ"ל. [ואע"פ שנוסח זה לא נזכר בשום סדור ובשום ספר כחלק מקריאת שמע על המיטה, מ"מ המעיין בזוהר הקדוש (תיקונים קל ע"ב) יראה מעלת הממליך את ה' יתברך על אבריו, שאין יכולת לומר את שכרו, והקב"ה מקבל תפילותיו. ובזוהר חדש (מדרש רות) מבואר שברמ"ח תיבות שבקריאת שמע הוא ממליך את הקב"ה על רמ"ח אבריו, וא"כ צריך בדוקא בקריאת שמע לכון להמליך את הקב"ה על כל אבריו, ועל ידי הנוסח שכתב הבא"ח יכול האדם ליתן דעתו על כך, ושכרו עצום ורב].

ז. ברכת המפיל מזכרת בגמרא (ברכות ס:) והיא נתקנה בשם ומלכות כמו בכל הברכות (וכן מוכח בגמרא שם), ואמנם ישנם כמה אחרונים שחששו לברך שמא יצטרך לדבר ויהיה הפסק בין ברכת המפיל לשינתו (עיי' בבא"ח שם), ויש שכתבו שאע"פ שלכתחילה יזהר שלא ידבר, אבל יכול לברך ברכת המפיל וולא ימנע בשל כך, ואפילו אם יודע בודאי שידבר, שאינו אסור לדבר אלא הוא הנהגה נכונה. (שו"ת יח"ד ח"ד סי' כ"א). [וכמו כן אם צמא מותר לו לשתות ויכל לשתות, ואמנם המשנ"ב (סי' רל"ט ס"ק ד) כתב שאז יזהר שלא ישתה, ונראה שאינה אלא זהירות בלבד אך מן הדין מותר]. וכן הלכה, ולא יפסיד ברכה יקרה זו מחמת חומרה. [וכמו שמוכח מדברי הב"י (סי' מ"ו) שמנה אותה בתוך המאה ברכות, וכן דעת רבנו האר"י (כמבואר בבא"ח), ומה גם שיש להעיר שהגם שבכ"י (סי' רל"ט) הביא דברי הכלבו שלא ידבר אחר ברכת המפיל, בשו"ע לא הזכיר אוהרה זו, וגם רבנו האר"י לא הזכיר אוהרה זו, ורק הרמ"א הזכירה וגם הוא לא הזכירה בלשון איסור].

י. לפי הפשט אין שום מניעה לברך ברכת המפיל אחר חצות לילה (כמבואר מהגמרא והראשונים והשו"ע שלא חילקו בכך), אולם בדעת הסוד נחלקו האחרונים, יש אומרים שמדברי רבנו האר"י נראה שעל פי הסוד אין לברך ברכה זו אחר חצות (כפ החיים סופר, סי' רל"ט אות ה', ועוד הרבה אחרונים הביאם בשו"ת יח"ד ח"ד סו"ס כ"א). ואולם החיד"א בספרו ברכי יוסף (סי' רל"ט אות ב') דחה דבריהם וכתב שאין כן האמת, אלא צריך לברכה בכל זמן שהלך בלילה לישון. [והראיות שהביאו מדברי רבנו האר"י לענ"ד דחיות הם, שאע"פ שמוכח מדבריו בשער הכונות (דרושי הלילה) שכל המטרה של קריאת שמע ליתן כח ליחוד שיעשה בחצות לילה, הלא גם תפלת ערבית מטרתה היא ליתן כח ליחוד שעד חצות לילה (כמבואר בדרושי ערבית א' וב'), ועיין עוד בדרוש א' שביאר רבנו האר"י את ברכת השכיבנו